

קובץ
באר התורה

(קלט)

פרשת נח

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

יו"ל

ע"י מכון "יד יוסף"

לעילוי נשמת רבי יוסף מלכא בן עישה ע"ה

*

נשמח לקבל הערות והוספות ותגובות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לשלוח ל:

as0583233587@gmail.com

פקס: 036770810

או לת"ד 5161749 בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

תוכן הענינים:

- 5..... מדוע נח איחר להביא מזונות לאריה
- בדברי השו"ע שאם אין תשעה מכוונין בחזרת הש"ץ קרוב להיות ברכותיו
לבטלה - מכתב לשו"ת ויען ראובן חלק ג' ד' 7.....
- 14..... בדין עטיפה בטלית כעטיפת הישמעלאים
- 16..... בהא שיש לנסח יין על גבי המזבח לא מהני ביה כל העוסק וכו' 16.....
- 18..... במה שנוהגים לכסות את המים האחרונים האם מועיל כיסוי שקוף 18.....
- 21..... במעלת אמירת על נהרות בבל מכתב על אוצר הקונטרסים חלק ז 21.....
- 23..... ברכת אייס קפה עם פירורי עוגיות מכתב לספר אמרי יעקב 23.....
- 25..... האיך אדם שמייחד טלית קטן לשינה מקיים מצות ציצית 25.....
האם הורים שרוצים שבנם ישים מסיכה בישיבה חייב לשמוע בקולם,
מכתב לספר ידי כהן אסיפת הורים חלק א 27.....
- 30..... האם ראוי ונכון להוציא ספר מכתב לספר מערכי השולחן חלק א 30.....
- 32..... כמה שיעור הפסק צריך בין הפלטה למאכל 32.....
שני חיובי הגומל בברכה אחת מכתב לשאלות ותשובות ידות הלוי חלק ד
35.....
- האם שביעית בזמן הזה דאורייתא או מדרבנן מכתב לחוברת דיני שמיטה
37.....
- בעניין מש"כ בדין בל תגרע בה' סלעים בפדיון הבן – מכתב הרה"ג
בנימין ראובן שלזינגר שליט"א 39.....
- מכתב לבאר התורה קלו מאת הרה"ג יהודה בן דוד שליט"א עורך הקובץ
משנת יוסף 42.....

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

יוצא לאור

לעילוי נשמת זקנתי הרבנית הצדקנית

מרת עליזה עישה בת לאוני ע"ה

אשת חבר

לזקני מרן הגר"א פורת טהרני שליט"א

נלב"ע כ' שבט תש"פ

לעילוי נשמת האשה הצדקנית אם זקני

מרת עישא אליז בת איזה אביטבול ע"ה

נלב"ע ד' תשרי תשפ"א

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

מדוע נח איחר להביא מזונות לאריה

כתב הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א בספרו החדש מחשבה בפרשה, על מאי דכתיב בפרשה, וַיִּשְׁאַר אֶךְ נֹחַ (ז, כג).

יש להבין מדוע דוקא לאריה איחר מזונותיו? מדוע הוא לא איחר את הבאת האוכל לבעלי חיים אחרים?

ונראה על פי הנאמר בספר עמוס (ג, ד) "הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד", ופירש רש"י שכשאריה אוחז טרף דרכו לשאוג ואינו שואג אלא אם כן לכד. ובגמרא בברכות מובא ש"אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר".

ולפי זה הדבר מבואר היטב, שנח האכיל החיות על פי קולות בקשותיהם. שכאשר בעל חי הרים את קולו, יילל, פעה, נבח או גירגר, ידע נח שחפץ הוא לאכול, וכשהאריה לא הרים את קולו, סבר נח שאינו רעב. אך לפי האמור האריה הוא החיה היחידה שאינו משמיע את קולו כשרוצה לאכול, אלא דוקא לאחר שמסיים לאכול, ולפיכך איחר את מזונותיו של האריה. עכ"ד.

ובעיקר דברי הגר"ש ברוך גנוט שליט"א כתבתי לו, ודברי פי חכם חן., ובע"כ לפי דברי כת"ר דזה היה ביום הראשון שהיו בתיבה, והשיב לי, לא בהכרח. בד"כ נח האכיל ע"י שהניח לכל בעל חי את מזונותיו בשעה קבועה. אך כשהיה לחץ, איחר לאריה, כי ראה שהוא שקט. חז"ל אומרים הרי שנח התרוצץ וטרח מאד כל העת סביב להאכלת החיות. והשיב לי שהרי חז"ל אומרים שטרח כל היום, ושאלתיו הרי יכול להיות בדרך נס, והשיב לי, ברור שכל ענין התיבה היה נס מופלא. יש בעולם מאות אלפי זני בעלי חיים וכולם נכנסו לתיבה. כמדו' שי"א שנכנסו רק ראשי הזנים ולא פרטיהם ועדיין מדובר ברבבות. עכ"ד.

והנה ברש"י כתב על הפסוק וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה, בזה"ל: אך נח לבד נח, זהו פשוטו, ומדרש אגדה (ב"ר) גונח וכהה דם מטורח הבהמות והחיות, וי"א שאיחר מזונות לארי והכישו ועליו נאמר (משלי יא) הן צדיק בארץ ישולם עכ"ד, ולכאורה זה תליא בב' פירושי הרש"י.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

וראיתי ביאור נחמד בגליון שפתי כהן מס' 73 מאת הגה"צ רבי דב קוק שליט"א שביאר ע"פ מה שכתוב בתהילים (קד כא) הכפירים שאגים לטרף ולבקש מאל אוכלם, דהיינו כשהנך רואה ארי שואג דע לך שאי"ז מחמת שמחפש טרף ע"י שאגה זו כי אם שואג ומבקש כעת מזונתיו מא הקב"ה, וע"כ הכשירו האר"י, וזה לשון הכשה בארי דהיינו עונש ברור שכל ענין התיבה היה נס מופלא. יש בעולם מאות אלפי זני בעלי חיים וכולם נכנסו לתיבה. כמדו' שי"א שנכנסו רק ראשי הזנים ולא פרטיהם ועדיין מדובר ברבבות.

עוד ראיתי לבאר בזה שבגמ' בשבת דף קנא ע"ב מבואר שאחזו לאריה מחלה שע"ם רוב אינו צריך לאכול מחמת המחלה מששת ימית עד שתיה עשר יום ולכן חשב נחש ימתין עד יום השנים עשר ולמעשה הבירא לפני כן ולכן בגלל זה שאיחר הכישו הארי. כן כתב בספר קול יהודה עה"ת, ובספר ענף יוסף בגמ' סנהדרין דף קח ע"ב יעו"ש.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

בדברי השו"ע שאם אין תשעה מכוונין בחזרת הש"ץ קרוב להיות ברכותיו
לבטלה - מכתב לשו"ת ויען ראובן חלק ג' ד'

בס"ד

אור לכ"ט תשרי תשפ"ב

לכבוד מזכה הרבים בכל העולם כולו, ראש ממלכת התורה "גם אני אודך"
הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס
יוסף החדש על המועדים וש"א"ס וקבצים.

שלו' וברכה

קבלתי הספר שו"ת ויען ראובן חלק ג' ד', שנתחבר ע"י הגאון רבי ראובן
וובשת שליט"א הרב הראשי ליהודי אתיופיה.

והנני לברכו שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ושיזכה להוציא עוד עשרות
בספרים שו"ת וספרי הלכה, לזכות את הרבים בכל אתר ואתר, ולחזקם
לתורה ולמצוות וליר"ש.

ולאות ראייה שעיינתי בדבריו, ראיתי מה שנשאל בסימן יב במש"כ בשו"ע
או"ח סימן קכד ס"ד, כשש"צ חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכוין
לברכת שמברך החזן ולענות אמן ואם אין תשעה מכוונים לברכותיו קרוב
להיות ברכותיו לבטלה וכו', ומדוע נקט השו"ע רק קרוב.

והביא בזה מש"כ בדרישה שם אות א' שכתב הב"י קרוב אבל לא ממש כי
כתב בסימן נה שאם התחיל בעשרה ואפילו יצאו מקצתן הש"צ גומר יעו"ש,
ושכן כתב בא"ר סימן קכד אות ח', ובכה"ח סק"כ יעו"ש.

ואולם לענ"ד נראה להעיר בזה דהרי יש לחלק בין במש"כ בשו"ע שאם
התחיל בעשרה ואפילו יצאו מקצתן וכו' דהתם התחיל בהיתר שישמעו,
משא"כ הכא שאנשים לא מכוונים ומראש הוי חשש ברכות לבטלה, ואולם
בדרישה הוסיף ראייה ממש"כ בב"י אם היו קצת ישנים או מספרים שמועות
אפ"ה גומר תפילתו, ואולם מסו"ד דייקא דבתחילה לא היו כן, וממילא
אכתי קשיא מהכ"ת לומר שהוא מהאי טעמא.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ולכאורה יש מקום לומר דמאי שכתב השו"ע שקרוב להיות לבטלה, כי סו"ס אפשר שהוא תפילת נדבה.

ולפי"ז א"ש במה שנשאלתי בזה"ל: לפמש"כ המשנ"ב דאם הש"ץ חושש שלא יהיו ט' שיקשיבו לחזרת הש"ץ עליו לעשות תנאי קודם החזרה שאם אין ט' שישמעו ויענו אמן תפילתו תהיה תפילת נדבה, א"כ איך הכהנים יוכלו לעלות לדוכן, והרי נשיאת כפים נתקנה רק בחזרת הש"ץ [כמבואר בביאור הלכה ריש סי' קכ"ח בשם הירושלמי], ואם זו תפילת נדבה הרי"ז תפילת יחיד ולא חזרת הש"ץ.

עוד יל"ע באופן שהכהן יודע שהש"ץ לא כיון בברכת אבות, האם מותר לו לעלות לדוכן. דלכאורה כיון שהש"ץ לא כיון ומן הדין עליו לחזור ולהתפלל, לא מקרי תפילה ואין זו חזרת הש"ץ, ואין לכהנים לעלות לדוכן. ע"כ השאלה, והתשובה בזה דהשו"ע כתב רק קרוב, ומשו"ה י"ל ששפיר אפשר לעשות נשיאת כפים, וכן הראני הרה"ג בנימין ראובן שלזינגר שליט"א שכן השיב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א שכיון שהשו"ע כתב שהוי קרוב ומשו"ה דוקא בכה"ג, [ואמנם עוד הוסיף לו מרן הגר"י ז שליט"א, בזה"ל: גם אם אין הציבור מקשיבים הרי זה נקרא תפלת ציבור כי הש"ץ עושה מה שנצטוה. וכך היא צורת הש"ץ שלפעמים אין ציבור מקשיבים. וגם אם הוא לא כוון באבות. וסיפר הגה"צ ר' משה אהרן שטרן זצ"ל ששאל את הרב מבריסק זצ"ל לשיטת רבנו חיים הלוי שאם אדם לא מכוין בשמו"ע שעומדים לפני המלך לא יצא ידי חובתו וא"כ חסר בדין תפילה בציבור, והשיב לו הרב מבריסק דתפילה בלי כוונה כגוף בלי נשמה אבל גוף יש לו, ולכן, אם אמר טל ומטר בקיץ או לא אמר בחורף גם גוף אין לו, אבל כשאמר את התפילה כתיקונה רק חסר לו כוונה, בכה"ג שם תפילה עליו. ונראה להוסיף דבע"כ גם המשנ"ב מסכים לדברנו דאל"כ בשבת שאין נדבה מאי איכא למימר.

שמעתי גם שהרב זבולון שוב בספרו על ש"ץ דן בשאלתכם. עכ"ד, ויעו"ש עוד בספר הנ"ל].

ואולם יתכן לומר דמה דאפשר לעשות ברכת כהנים, לפי מש"כ בדרישה להביא ראיה מהא דאיכא אפילו אחד ישן וכו' והכוונה כמו שבארנו שאח"כ נרדם, והטעם משום דסו"ס התחילו בהיתר, והכא נמי אפשר שבכל מקום סו"ס נקרא שמתחילים בהיתר, ומה שיש אנשים שמדברים זה כבר עבירה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

שלהם, וא"ש דברי הדרישה, ודברי השו"ע, ואמנם צ"ע לפי"ז במקום שאנשים מדברים בקביעות, וכבר דברו לפני זה, ואיתחזק איסורא, ולזה צריך לביאור השני של הגר"י זילברשטיין שליט"א כמבואר לעיל. וראה עוד בכה"ג שמדברים בשו"ת יחווה דעת ח"ג סימן טז שהביא להקת פוסקים בכה"ג שמדברים בבית הכנסת שהש"ץ יתפלל רק תפילה אחת יעו"ש באריכות.

ואולי תלי דין זה האם אפשר להתחיל חזרת הש"ץ שיש ששה מתפללים שסיימו את התפילה, דאמנם מדברי השו"ע והמשנ"ב ועוד מבואר דבעינן תשעה, וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן קב, ואולם מרן הגר"ע יוסף זצ"ל הקל בזה, והיינו משום דסו"ס השו"ע כתב דהוא רק קרוב לבטלה.

ולאחר מכן מצאתי בשו"ת משנה הלכות ח"ד סימן טז שנראה מריש דבריו דשפיר דמי בכה"ג היכן שאין הרבה ציבור, והאנשים מאריכים בתפילתם וז"ל: ובדבר השאלה בביהכ"נ שיש שם מנין מצומצם וע"פ הרוב כשהש"ץ מתחיל תפילתו בקול רם אין שם ט' מכוונים משום שיש מהם עדיין מתפללים אי יעי למיעבד הכי, ובש"ע מצא סתירה דבסי' נ"ה ס"ו כתב דישן מצטרף ובסי' קכ"ד ס"ד מבואר דאם אין ט' מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה משמע דצריך להיות ט' מכוונים דוקא וישן לא מהני ע"כ תמצית דבריו. קושיא זו לאו חדתא הוא עיין פרישה סי' קכ"ד שכתב אמה שכתב הטור קרוב בעיני להיות ברכת ש"צ לבטלה כתב ב"י קרוב אבל לא ממש כי כבר כתב לעיל ריש סי' נ"ה דאם התחיל בעשרה ואפילו יצאו מקצתן הש"צ גומר, וגם נתבאר בב"י דאפילו קצת ישנים או מספרים שמועות אפ"ה הש"צ מתפלל וגומר תפילתו מבואר דדברי הש"ע לאו סתראי נינהו ויחדיו יהיו תמים בזה ובזה, והמג"א סי' נ"ה סק"ח ג"כ הרגיש בזה והביא בשם מהרי"ל וז"ל: וכתב מהרי"ל אף על גב דכתב הרא"ש דבעינן שיכוונו ט' לברכת הש"ץ כמ"ש סי' קכ"ד ס"ד לא נהיגין הכי דהא חזינן דאפילו מי שמשיח ואינו שומע מצטרף ע"כ, וממילא הכ"נ בעומד בתפלה שמצטרף עמהם וכמ"ש המחבר בסי' נ"ה. עכ"ד.

ואולם ברשימותיי הבאתי בעיקר דין זה דסגי בששה, מש"כ ידידי הגרנ"י בן שמעון שליט"א בגליון שמועות מס' 228 וז"ל: פעמים רבות הזדמן לי לסיים תפילת שמונה עשרה בבית הכנסת, ואני רואה שהשליח ציבור ממאן

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

להתחיל את החזרה גם לאחר שעובר זמן רב. לאחר דין ודברים התברר לי שרבים מבני התורה כולל בני ספרד, מאד מקפידים להתחיל את החזרה רק כאשר יש עשרה עונים לא פחות. אמרתי להם שיש תשובה של הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א בשו"ת הראשון לציון (ח"ב סי' י) שאם הדבר גורם לטורח הציבור, כגון שממהר וקשה לו להמתין ויש ששה שסיימו את התפילה מעיקר הדין רשאי השליח ציבור להתחיל בחזרת התפילה ואינו צריך להמתין עד שיסיימו עשרה, וכ"ש לענין קדיש שאפשר להקל בזה, כיון שאין חשש לברכות לבטלה. [ואחד הראיות שהשו"ע כותב שאם אין תשעה עונים קרוב להיות ברכותיו לבטלה, ויש להבין למה כתב 'קרוב' להיות שברכותיו לבטלה? היה צריך לומר שברכותיו לבטלה, אלא שבאמת מעיקר הדין אין הברכות לבטלה]. אך לצערי הרב, חלק מהם לא קיבלו את הדברים כי לטענתם זו קולא עצומה, וכי זו המצאה של רבי יצחק יוסף ואף אחד לא קדם אותו בזה, ועוד טענות מסוג זה, אבל כמובן שדיברו דברי הבל ורעות רוח, כי לא ראו את התשובה כלל ועיקר, בה הרב מנמק ומסביר בטוב טעם ודעת את עיקרי הדברים, והגאון האדיר רבי יצחק יוסף נחשב לאחד מגדולי ופוסקי ההלכה בדורנו, והנה לאחרונה שמעתי מהגאון רבי יצחק יוסף שליט"א שאביו מרן הגר"ע יוסף זצ"ל כאשר היה מתפלל במנין שבביתו, פעמים רבות לאחר שסיים תפילת שמונה עשרה והיו ששה שבעה מתפללים שסיימו, הרב היה מסמן בידו לשליח ציבור להתחיל בחזרה כשראה שמאריכים מעט. הרי לנו שמרן הגר"ע בעצמו לא היה מקפיד להמתין לעשרה עונים, וכך נוכל לסתום פיות הטוענים כי זו המצאה של הרב יצחק. עכ"ד של ידידי הנ"ל.

וכה"ג ראיתי ברשימות אחי הבה"ח רבי אליהו פורת נ"ו, מהנהגות הגר"ע טולדינו שליט"א בעמח"ס עטה אור, כתב שסגי בשבעה מתפללים שגמרו התפילה.

ובית ההוראה כסא רחמים כתבו לי בזה"ל: הנה זה מחלוקת גדולה בביאור דברי הראש ומרן מה כוונתו כשאמר קרוב להיות יש מפרשים קרוב בעיני שברכותיו לבטלה כלומר שלא הייתה לראש הכרעה ברורה בזה אבל דעתו נוטה יותר שברכותיו לבטלה וכך תופס סבא לעומת זה יש מפרשים קרוב להיות כלומר נראה הדבר בעיני הבריות כאילו ברכה לבטלה וכך נוטה דעת הרב עובדיה וראש הישיבה ציין בתשובה באור תורה לדברי הילק"י וחלק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

עליו ולכן ראש ישיבה מיקל בשעת הדחק רק כאשר מתפלל מילה במילה עם החזן כמבואר באור תורה שם עכ"ד.

וכעת יצא לאור ילקוט יוסף מסימן א' עד סימן קנז אורח חיים, בג' כרכים, מהדורת תשפ"א, [ואמנם נודע לי שעדיין לא נמכר בחנויות, ורק כעת קניתיו, דרך אחד מתלמידי הרב שליט"א ע"י אחד מידידי שליט"א] ושם בילקו"י בסימן קכד סעיף טז, כתב שיש לסמוך ע"ז רק בשעת הדחק וגם לא מבואר מדבריו שאפשר לסמוך על ששה, וז"ל: ומכל מקום אם אחד מהעשרה מאריך בתפילתו או שבא לבית הכנסת באיחור, והוא נמצא באמצע תפילת שמו"ע, אע"פ שאינו יכול לענות עמהם מצטרף לעשרה, ומעיקר הדין רשאי הש"ץ להתחיל בחזרת התפילה, ואין צריך להמתין לו עד שיסיים את תפילתו, דכל בי עשרה שכינתא שריא (סנהדרין לט.) וכל שכן לענין קדיש שאפשר לומר קדיש גם אם שלשה או ארבעה מתוך העשרה עדיין לא סיימו את תפילת שמו"ע, [ויש חולקים ואומרים שדוקא לענין קדיש וברכו מצטרף לעשרה אע"פ שאינו יכול לענות עמהם, אבל לגבי חזרת הש"ץ אין להקל כלל, אלא שצריך שיהיו תשעה עונים, והעיקר כסברא ראשונה] ומכל מקום היכא דאפשר ואין הדבר גורם לטורח צבור כ"כ טוב להמתין לו, ולא יתחיל השליח ציבור בחזרת התפילה עד שיסיים את תפילתו עכ"ד, ומדבריו משמע שמעיקר הדין יש להחמיר מזה דלא פירש כ"כ הדין בזה, וגם ממה שסיים, ואמנם בעיקר הסברא שכתב להתיר משום דבי עשרה שריא שכינתא לא זכיתי להבין מה שייך להכא דזה שייך לגבי קדיש, אבל לגבי חזרת הש"ץ כיון דסו"ס החזרה להוציא ומשו"ה עבדינן היום ודלא פלוג, ממילא בעינן שיהיה תשעה שמכוונין ועונין לברכותיו, ומהכ"ת להקל בזה, ויעו"ש שציין ע"פ מש"כ בהערה הקודמת, ועיקרי הדברים הראיה הוא מישן, וכמו שכתב בשו"ע סימן נה ס"ו וז"ל: אם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם, וכן אם הוא ישן אע"פ כן מצטרף עמהם.

ואמנם כתב שם בהערה לבאר שהרי בט"ז שם הקשה על דברי השו"ע להתיר לצרף ישן, והקשה ממש"כ בשו"ת הרא"ש כלל ד' אות יט שאם אין תשעה שמכוונין קרוב להיות ברכותיו לבטלה, וכ"ש ישן, ושכן הקשה במשכנות יעקב.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

וכתב שם הרב יצחק, להביא מש"כ בספר רוב דגן (בקונטרס אות לטובה אות נא) דלא קשיא מידי שהרי לא כתב אלא קרוב להיות וכו' ולא ברכות לבטלה ממש, דהיינו דוקא היכא דאפשר לכיון אבל לא היכא שהוא אונס יעו"ש, וכן הביא מהא"ר מהדין דהיכא דיצאו, אבל בזה י"ל שהרי מבואר דדוקא היכא שהוא אונס, אבל אינו לכתחילה לסמוך על ששה, וממילא מבואר דלכן הרב יצחק בהלכה בילקו"י הקל רק באחד וכו' שהגיע מאוחר, דשפיר אינו לכתחילה, ורק היכא דהוי אונס. אבל מעיקר הדין יש להזהר בזה.

וכן יש להוכיח ממש"כ בסוף ההערה על האי דינא, להביא מש"כ הגאון הקדוש רבי מצליח מאזוז הי"ד [ודרך אורחין אכתוב מש"כ בעובדות והנהגות ידידי הר"ר סויד שליט"א בעמח"ס מנחת רפאל וש"א"ס, ששמע ממקור נאמן שמה שהגאון רבי מצליח נרצח בתוניס אינו משום רקע יהודי, אלא משום ענין ממוני שהיה מלווה בריבית וכו', ונקפ"מ האם אפשר לומר עליו הי"ד, ואמנם בעיקר האי גדר הארכתי בכמה דוכתי, יעויין בספרי שערי יוסף בהל' נגיף הקורונה ח"א, ובמש"כ בגא"א מתשובתי ח"ב, ובמש"כ בקובץ באר התורה מס' קיד בעניני האזעקות, וכן ראה מה שהאריך בזה ידידי רבי אח"א שליט"א בסוף ספרו תנא רבי אלעזר, על הבבא סאלי זיע"א האם אפשר לומר עליו הי"ד כיון שנרצח ע"י יהודי, יעו"ש במה שהאריך בכ"ז, ואין כאן מקומו] בשו"ת איש מצליח (ח"א או"ח סימן יא אות א) שאם יש מנין מצומצם, בזה מנהגינו להזהירם ביחוד אז לתת לב על החזרה ולענות, ומסבירים להם שהמנין בצמצום והקולר בצוארם, וסברי ומקבלי ונזהרים עכ"ד, ובע"כ דהוא כמ"ש.

ועוד י"ל שמש"כ השו"ע קרוב להיות ברכותיו להיות לבטלה, היינו משום שע"פ הקבלה כמ"ש בשער הכוונות (דרוש ב' מתפילה מנחה) ובפרי עץ חיים (דף עד.) ע"ש עוד, ובראשית חכמה (שער הקדושה פרק ח') כתב ע"ש עוד, וע"ע בספר משחא דרבותא או"ח סימן קי"ב ע"ש. ובכף החיים (סימן קנה סקט"ז) דתפילת החזרה יותר גדולה מתפילה העמידה ויש להזהר בה מאוד ע"ש, וע"ע בכה"ח (סימן רל"ב סק"ט) שתפילת החזרה משלימה את תפילה העמידה, וכך מתבאר בבא"ח (ש"א פרשת תרומה אות ב') וז"ל: דבחזרת התפילה חוזרים ונעשים כל התיקונים שנשעו בתפילת הלחש אלא שהחזרה היא מגעת במקום עליון וגבוה יותר ממקום דמגעת שם תפלה דלחש וכו' ע"ש, וראה עוד במה שכתבתי בזה בספרי שערי יוסף אורחות

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

הישיבה סימן י' אודות תפילת מנחה קצרה שנוהגים לעשות בחלק מהישיבות. ויש עוד להאריך בכ"ז. ועוד חזון למועד.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

בדין עטיפה בטלית כעטיפת הישמעלאים

בס"ד

מוצ"ש פרשת בראשית תשפ"ב

הנה בשו"ע סימן ח' ס"ב כתב, סדר עטיפתו כדרך בני אדם שמתכסים בכסותם ועוסקים במלאכתם, פעמים בכסוי הראש פעמים בגלוי הראש, ונכון שיכסה ראשו בטלית, ובמשנ"ב סק"ד כתב, שבשעת העטיפה מכסה ראשו בהטלית עד שידע עד פיו ומשליך כל הארבע ציציות לצד שמאל כדי הלוך ד' אמות עכ"ד, ומדבריו משמע שיש עניין רק בצד שמאל, ומקור הדברים הוא ממה שנבאר בשער הכוונות דרושי הציצית ח"א דף ד' ע"א שישליך כל ארבע הציציות לשמאלו, וכן כתב בפרי עץ חיים שער הציצית פ"א, וכן כתב מרן החיד"א במחזיק ברכה ס"ח סק"ד ובבא"ח פרשת בראשית ש"א פרשת בראשית ה"ה ובסק"ד שם סק"ז, אבל מנהג העולם לעשות גם בצד ימין וגם בצד שמאל, וכן כתב בספר אורחות מרן ח"א עמ' לח שכן נהג אביו מרן הגר"ע יוסף זיע"א יעו"ש, וזה צ"ע שבהערה שם לא כתב לכך הגר"ד יוסף שליט"א מקור. ואכן כך ראיתי להגאון רבי ישראל אידלשטיין שליט"א מראשי ישיבות בית מדרש עליון, ובנו של מרן רה"י הגר"ג אידלשטיין שליט"א שהתעטף בצד אחד.

ומצאתי בזה בספר פסקי תשובות ח"א עמ' עה בהערה 68 שאין ענין להשליך את הציציות גם לצד ימין, וכמ"ש בשו"ת הרדב"ז ח"ד אלף תקעא וז"ל: לשון רבינו סעדיה בפרשת בא כשיתעטף ישראל בטלית צריך שישליך ד' הכנפות על צד השמאלי לא יהיה מהם כלום על צד הימין לתקן את היצר הרע דכתיב ולא תתרו עכ"ד, ובלקט הקמח החדש סק"ז כתב בשם המנחת אהרן וכמה תלמידי חכמים שגו שראיתי שלאחר שמחזירים ב' קצוות הימנים לצד שמאל, מחזירים השמאלים לצד ימין וכו' אין זה רק כבל תוסיף שלא נמצא לזה בדברי הפשטנים ולא בדברי המקובלים יעו"ש, וע"ע בכה"ח.

ויש עוד לעיין בזה, ועוד חזון ליוסף.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

מה"ס שערי יוסף ושא"ס

ברק

בני

התורה

עיר

פה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

בהא שיש לנסח יין על גבי המזבח לא מהני ביה כל העוסק וכו'

ב"ה

אחדשה"ט,

אשמח מאד לקבל בזה דברים, כדרכה של תורה:

ראיתי למי שהביא:

איתא ביומא עא א"ר ברכיה הרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונו של ת"ח יין.

והקשה הגאון ר"מ אריק אמאי לא אמרינן ונשלמה פרים שפתינו ויקרא פרשת נסכים כמו בקרבנות דאיתא במנחות קי אר"ל כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו'.

בס"ד

א' דר"ח מר חשון תשפ"ב

לכבוד ידידי הרה"ג בנימין ראובן שלזינגר שליט"א בעמח"ס מנחת בנימין
ושא"ס

שלו' וברכה

אודות מה ששלח מה התשובה לקושיית הגאון העצום רבי מאיר אריק
זכורנו לברכה מדוע לא שייך בזה כל העוסק, נראה לענ"ד לומר שכל
העוסק שייך דוקא היכא שלא שייך להקריב, כמבואר שם בגמ' במנחות דף
קי, אבל היכא שיכול שפיר דמי,

ועוד י"ל שהמהות שהרוצה לנסך יין ע"ג המזבח, הוא במקום ניסוך,
וממילא לא מהני תחליף אחר.

ועוד י"ל ביותר הביאור בזה שהמעלה כאן הוא למלאות גרונו של תלמידי
חכמים שיכלו ללמוד ולא מהני בזה כל העוסק וכו', וכן מצינו לכמה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

גאונים שקיימו דין זה גם בזמן הזה, ועתה איני זוכר השמות בדיוק, והזמן קצר, ולא בעל מלאכה אחת אני.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

במה שנוהגים לכסות את המים האחרונים האם מועיל כיסוי שקוף

בס"ד

א' דר"ח מר חשון תשפ"ב

לכבוד ידידי הרה"ג בנימין ראובן שלזינגר שליט"א בעמח"ס מנחת בנימין, וגיליון מן הבאר, ושא"ס, קבלתי שאלת אחיו הבחור החשוב יהודה אריה שלזינגר נ"ו מבחירי ישיבת טשעבין ירושלים ת"ו. במה שנהגו לכסות את המים האחרונים שנטלו, בשעת ברכת המזון, האם מועיל לכסות את המים בכיסוי שקוף, ע"כ תורף שאלתו הנפלאה.

והנה בעיקר יסוד דין מים אחרונים, והאם יש חיוב, ומה הטעמים בזה, אין המקום להאריך בזה, כי לזה נצטרך לכתוב קונטרס שלם בזה.

ובעיקר האי דינא, הנה יש פוסקים שנוקטים שיש להסיר הכלי שנטל בו מים אחרונים כן כתב בכה"ח למרן החבי"ף זצ"ל בסימן כח אות ג' וז"ל: אם אין לו כלי מיוחד למים אחרונים, או שמתעצל לקום ואין לו מי שישימשנו, יכול לעשות בתוך הקערה של אוכל נפש הרק"ה בך, (כמו שכתב בעיקרי הד"ט סימן ט' אות טו"ב), אך טוב שיסירנה מעל פניו בעת הברכה ויניחנה מן הצד חוץ מהשלחן. עכ"ד, וכן כתב להביא בכה"ח סופר סימן קפא סק"ח יעו"ש, וכן הביא בקצות השולחן סימן מג סק"י ושכן נוהגים. וכן העתיק בספר וזאת הברכה (מעייין הברכה רק יט סי"א) שטוב להרחיק הכלי יעו"ש,

ואולם בשו"ת אור לציון (ח"ב פרק א' הע' ו' ד"ה וכן) נקט לדינא שמותר לברך מול מים אחרונים וז"ל: וכן נראה שמותר לברך מול מים אחרונים, משום שלא שורה עליהם רוח רעה לאסור לברך כנגדם. ומש"כ מרן בשו"ע בסימן קפ"א סעיף ב' שרוח רעה שורה עליהם, היינו דוקא כששופך ע"ג הקרקע ממש, אבל על הרצפה או בכלי וכיו"ב אין רוח רעה שורה עליהם, וכמ"ש במג"א שם. ומה שהביא בכה"ח שם בסימן קפ"א אות ח' בשם הגאון ר' חיים פלאג"י שטוב להסירם מעל פניו בעת הברכה, אינו מטעם רוח רעה, אלא משום מיאוס, כמבואר שם, ע"ש. עכ"ד, והיינו דהוי רק הנהגה טובה, וממילא אם זה משום מיאוס, אם מכסה הכלי צריך שיהיה כיסוי שלא יראו דרכו.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ואולם מדברי הפסק'ת (שם בהערה כד) שכתב, בזה"ל: ולכן נכון להסיר מהשלחן הכלי עם המים אחרונים לפני ברכת המזון כי יש להימנע מלומר דברים שבקדושה נגד מים ששורה עליהם רוח רעה. [כה"ח סק"ח בשם כה"ח למהר"ח פלאג'י זצ"ל, ואין זה מעיקר הדין, כי מדינא ליכא איסור לומר דברים שבקדושה נגד מי נט"י שחרית ומים אחרונים, וכן מצינו לכמה מגדולי ישראל שהקילו בזה, אך מנהג רבים להקפיד על כך מאד, וכמו שנאריך בזה בעזה"י בסי' ד'. אמנם בנידו"ד יש גם ענין להוריד המים האלו מהשלחן מפני קדושת השלחן אשר נאמר עליו זה השלחן אשר לפני ה', וכנ"ל סי' ק"פ אות א' שיש להוריד כלים ריקים, וכ"ש מים שיש בהם רוח רעה, ובאורחות רבנו ח"א עמ' פ"ג שהגרי"י קניבסקי זצ"ל נהג לכסות כלי המים אחרונים באיזה מפה ותל"מ, וכן מנהג רבים, אך מה שנהוג שעושים כלי עם כלי קיבול והמים מתכנסים לשם ומכסים אותם בכוס המים או בצלחת קטנה וכדומה, אך כל הכלי מגולה צ"ע אם יועיל, כי עפ"י האמור עצם הכלי שמיועד למים אחרונים יש להוריד מהשלחן או לכסותו]. וממילא לדבריו לא מהני כי סו"ס הרי הוא כלי שיש בו רוח רעה. וע"ע בזה בשו"ת שבט הקהתי ח"א סימן צג אות א', ובילקו"י סימן קפב סעי"ט וס"כ, ובספר שמירת הגוף והנפש סימן נד הערה כח.

וכן נראה דעת מרן בעל הקה"י זצ"ל שיש להחמיר כמובא באורחות רבינו (ח"א עמ' פג) וז"ל: "בסעודת השבע ברכות של נכדת מו"ר ראיתי שמו"ר מכסה את המים האחרונים שבתוך צלחת עם מפית נייר לפני ברהמ"ז. וכן הביאו בשם הגרשז"א.

ומ"מ נראה דמעיקר הדין אינו אלא הנהגה טובה וכמו שכתב להסיק מרן הגרע"י זיע"א בשו"ת יביע אומר חלק ח' או"ח סימן ס' וז"ל: מ"מ מותר לברך בהמ"ז כשמונחת הצלחת עם המים האחרונים שבתוכה על השלחן, ואין בזה שום חשש מדינא, כיון שאין שם רו"ר כל עיקר, ורק מהיות טוב ומשום מיאוס נוהגים לסלק הצלחת ההיא לצדדים. וכמ"ש בכה"ח פלאג'י (סי' כה אות ג). ומכ"ש שאף בנידון החיד"א בנט"י שחרית רבים לוחמים ומתירים לקרות ולברך כנגדם. וכמ"ש כ' בשו"ת יביע אומר ח"ג חאו"ח (סי' א אות ט). ע"ש עכ"ד יעו"ש, וכן נקט לדינא בשו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קסח אות ג' יעו"ש.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

תבנא לדינא: שכיסוי כזה אינו מועיל, וטוב להוריד הכלי מהשולחן, אבל אינו מעכב לדינא. ואני לענ"ד כתבתי ועוד חזון ליוסף.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

תגובת הרה"ג הנ"ל

ב"ה

יישכ"ג. מצו"ב הערת אחד האחים, על זה!

דברים נכוחים, אולם יש לעיין במציאות הדבר שגם צלחות שקופות על הרוב הם אינם ממש שקופות ומסתירות את המים שתחתיהם כך שמבחינת מאיסות יש כן תועלת בכיסויים.

תשובה:

אין הכא נמי, תלוי אם זה שקוף או לא, אני נשאלתי מה הדין בשקוף, והכל לפי המציאות, והבן.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

במעלת אמירת על נהרות בבל מכתב על אוצר הקונטרסים חלק ז

בס"ד

אור לכ"ח תשרי תשפ"ב

לכבוד הגה"צ רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א בעמח"ס
מריח ניחוח ושא"ס.

שלו' וברכה

ראיתי מש"כ כת"ר שליט"א בהנהגות הרמ"ק עמ' יא בריש הקונ' קיצור
תומר דבורה, ושם כתב, לומר בכל סעודה על נהרות בבל זכר לחורבן, כבר
כתב השל"ה הקדוש בשער האותיות (אות הקו"ף קדושת האכילה אות קע)
וז"ל: בזהר פרשת תרומה (ח"ב דף קנ"ז ע"ב), מאן דאתעדן על פתוריה
ומתענג באינון מיכלין, אית ליה לאדכרא ולדאגא על קדושה דארעא
קדישא, ועל היכלא דמלכא דקא אתחריב. ובגין ההוא עציבא דאיהו קא
אתעציב על פתוריה, בההוא חדוה ומשתיא דתמן, קודשא בריך הוא חשיב
עליה כאילו בנה ביתיה, ובנא כל אינון חרבי דבי מקדשא, זכאה חולקיה,
(עכ"ד הזהר). על כן נוהגין לומר מזמור 'על נהרות בבל' כו' (תהלים קלז)
קודם ברכת המזון, ובפרט כי השלחן במקום המזבח, אבל בעונותינו
הרבים לא יש המזבח בעצמו, יזכור, אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם
(ברכות ג א), וגלות שלח"ן מכח לנח"ש שגרמה (כדלעיל אות קטנה קנד),
כמו שכתבו בזהר איכה (זהר חדש דף צ"א ע"ב), 'ואיבה אשית' וגו'
(בראשית ג, טו), ראשי תיבות 'א'יכה 'י'שבה ב'דד ה'עיר' (איכה א, א).
ובשבת ובימים טובים אומרים מזמור 'בשוב ה' את שיבת ציון' וגו'
(תהלים קכו) עכ"ד.

והביאו במג"א (סי' א' ס"ק ה') "כתב של"ה שבכל סעודה יאמר על נהרות
בבל ובשבת יאמר מזמור בשוב ה' את שיבת ציון וגומר ואחר כוונת הלב
הן הן הדברים". וכן כתב בא"ר (סימן קפא ס"ט) וז"ל: "כתב של"ה דף
פ"ג [שם ד"ה בזהר] נוהגין לומר מזמור על נהרות בבל וכו' [תהלים קלז]
קודם ברכת המזון להזכיר חורבן בית המקדש, ובשבת ויו"ט אומרים
מזמור בשוב ה' את שיבת ציון וגו' [שם קכו] ע"כ. ונראה טעמא משום
דבשבת אין לזכור החרבן כמו שכתבתי סוף סימן [ק"פ]."

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

וכן כתב בקיצור שו"ע (סימן מב ס"ה) וז"ל: ולאחר גמר הסעודה נוהגין לומר בחול, על נהרות בבל וגו', ובשבת ויום טוב וכל הימים שאין אומרים בהם תחנון, אומרים שיר המעלות בשוב ה' וגו' עכ"ד, וכן כתב במשנ"ב סימן א' סקי"א וז"ל: "כתב של"ה שבכל סעודה יאמר על נהרות בבל ובשבת וכן בימים שאין אומרים בהם תחנון יאמר שיר המעלות בשוב ד' וגו'. והעיקר שידע מה קאמר ואחר כונת הלב הן הדברים". וכן כתב בערוך השולחן סימן א' סוף סעיף כא.

וראה עוד בשו"ת באר משה (ח"ח סימן סא) שכתב בזה"ל: וכאן אני אומר ומודיע ברבים בהיותי בחור צעיר לימים תמיד אמרתי על נהרות בבל לפני ברהמ"ז בימים שאומרים תחנון וחבירי שחקו ממני ... וממילא חדלתי מלומר וכה עברו שנים אחר שנים ואח"כ לפני שנים אחדים ע"י מעשה התחלתי לומר עוה"פ על נהרות בבל, קודם ברהמ"ז מידי יום יום. ואני אומר ואודיע ברבים שמאז התחלתי להרגיש התעוררות גדול בכל רמ"ח איברי ושס"ה גידי, והגם שנראה כגאות ויוהרא ... יודע שלא לגאות ויוהרא כתבתי, ואני בזה את נפשי הצלתי, אלא כדי לתקן את אשר השחתי והפסדי עד עתה ... ואולי אחרים ילמדו ויתחילו לומר וזה יהי' שכרי מכל עמלי וה' יודע, ובטוח אני שאלפי תודות יחזיקו לי אלו שעד עתה לא אמרו על נהרות בבל (על) ועתה התחילו לומר על נהרות בבל, בגלל אלו הדברים שכתבתי לש"ש יעו"ש עוד.

ויש לעורר לומר מזמור זה שפחות נהגו לאומרו בעולם הישיבות, ועוד, ויש להזהר בכל דיניו ופרטיו שהרי הוא לזכר החורבן, ובזכות זה נזכה לגאולה קרובה, ויאמר קוב"ה לצרותינו די.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ברכת אייס קפה עם פירורי עוגיות מכתב לספר אמרי יעקב

בס"ד

אור לכ"ט תשרי תשפ"ב

לכבוד מזכה הרבים בכל העולם כולו, ראש ממלכת התורה "גם אני אודך"
הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס
יוסף החדש על המועדים וש"א"ס וקבצים.

שלו' וברכה

קבלתי הספר אמרי יעקב עה"ת שנתחבר ע"י הגאון רבי יעקב מאיר שטרן
שליט"א בעמח"ס משנת הסופר ואמרי יעקב, אב"ד קהילות יעקב, בני
ברק.

וראיתי מש"כ לדון בפרשת נח עמ' טו בהלכות בהלכה יב, כתב, שישנם
מאכלים שונים שנותנים בהם דגן כמו קמח או פירורי לחם או קוקר
וכיו"ב לשם טעם, וכגון עוגת גבינה שאין בה שכבת בצק, אלא הוכנס בה
קמח בתוך הגבינה לא כדי להקשותו ולדבקו, אלא עבור נתינת טעם
להשביחו וכמו כן יתכן בקוגל תפ"א שישנם אנשים שמכניסים בהם פירורי
לחם להטעימו, וכן במרק ירקות ישנם שמוסיפים קוקר לא רק לעשותו
יותר סמיך אלא להשביחו ולהטעימו, ונראה דבכל הנ"ל אם מורגש בהם
טעם דגן אז יש לברך עליהם ברכת מזונות, אבל אם לא מורגש בהם טעם
דגן, אין לברך אלא שהכל על העוגת גבינה והקוגל, ובורא פרי האדמה על
המרק ירקות. עכ"ד, ומבואר דלדינא אפילו במשקה כל שיש בו מזונות
מרוגש ממילא יברך עליו בורא מיני מזונות ומיניה דידיה דה"ה לאייס
קפה עם פירורי עוגיות. ועוד בדין גלידה עם פירורי עוגיות ראה מש"כ
באריכות בסוף קונטרס שיח יוסף ח"ז, ושם בגליון הכת"י הבאתי שכן
הורה לן הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א, יעו"ש.

ואולם לענין גלידה עם פירורי עוגיות יש מקום לדון כיון דעיקרו משקה,
ואולם לדינא דאם הוא מורגש מברך בורא מיני מזונות כן חזיתי למרן
הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א בעמח"ס ילקוט יוסף, שכתב במכתבו
בזמן האחרון וז"ל: ובשוקולד עוגיות ובאייס קפה אם מורגש שיש בו טעם
חמשת מיני דגן, ובסתמא הוא שמרגישים, שלכך נותנים בו שברי עוגיות

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

כדי להטעים, יש לברך על זה בורא מיני מזונות, ואף שהוא מועט. עכ"ל,
והיינו דוקא שמורגש שיש בו, אף שהוא מועט יש לברך בורא מיני מזונות,
והארכנו בזה בעוד כמה דוכתי.

והייתי רוצה עוד להאריך בספרו, ועוד חזון למועד, ויהי רצון שנזכה
לראות מספריו, עד לאין מספר.

בברכת הדיוט

הצב"י יוסף אביטבול

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

האיך אדם שמייחד טלית קטן לשינה מקיים מצות ציצית

בס"ד

כ"ח תשרי תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי בנימין ראובן שלזינגר שליט"א מח"ס מנחת בנימין

שלו' וברכה

במה ששאל בזה"ל: נשאלתי בדיני ציצת לגבי אדם שמייחד טלית קטן בעבור השינה בלבד (גם שינת צהריים) האם יש לטלית דין של כסות לילה וממילא פטור מציצית כפי הנפקק שכסות לילה פטור מציצית, וא"כ נמצא שלא קיים מצוות ציצית ואם כן מה יעשה בשביל לקיים המצווה אף בזמן השינה? ע"כ לשון שאלתו.

הנה איתא בגמ' במנחות דף מג ע"א, ת"ר הכל חייבין בציצית כהנים ולוים וישראלים גרים נשים ועבדים ר"ש פוטר בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ואיתא שם ר"ש פוטר בנשים, מ"ט דר"ש דתניא וראיתם אותו פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא, כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו כסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים, ויעו"ש עוד בכל ביאור המח' בגמ'. ובשו"ע או"ח סימן י"ח ס"א כתב לדינא בהאי לישנא, לילה לאו זמן ציצית הוא דאמעית מוראיתם אותו להרמב"ם כל מה שלובש בלילה פטור מפילו הוא מיוחד ליום ומה שלובש ביום חייב מפילו מיוחד ללילה ולהרא"ש כסות המיוחד ללילה פטור מפילו לובשו ביום וכסות המיוחד ליום חייב מפילו לובשו בלילה. עכ"ל, וברמ"א כתב וספק ברכות להקל ע"כ אין לברך עליו אלא כשלובש ביום והוא מיוחד ג"כ ליום, ובמשנ"ב בסק"ב כתב בשם הפוסקים שהיינו דוקא לענין ברכה, אבל אסור ללבוש כסות של לילה ביום בלא ציצית וכן כסות של יום בלילה משום ספק, ויעו"ש עוד בכל פרטי הדינים בזה. ומבואר מדברי המשנ"ב שיש חיוב ללבוש כסות של לילה עם ציצית ביום, וממילא כ"ש אם לובש הציצית ביום.

בברכת התורה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

האם הורים שרוצים שבנם ישים מסיכה בישיבה חייב לשמוע בקולם,

מכתב לספר ידי כהן אסיפת הורים חלק א

בס"ד

כ"ז תשרי תשפ"ב

לכבוד הגאון האדיר רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני
אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים וש"א"ס

שלו' וברכה

קבלתי הקונ' ידי כהן אסיפת הורים ח"א שנתחבר ע"י הגאון רבי יוסף דוד
כהן שליט"א ובעמ' רט כתב אודות אב שדורש מבנו בימות החורף שילבש
בגדים חמים כגון סוודר מפני שבחוק קר, שאם הבן סובל ומצטער מכך
שיותר מדאי חם לו בלבישת הסוודר אינו חייב לשמוע לאביו, ובהערה
שם ציין שכן הו"ד מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בספר אשרי האיש יו"ד
ח"א עמ' שיח, ובחוט שני חול המועד עמ' רעא דאינו חייב לשמוע בקול
אביו שהוי כאילו האב לוקח משהו ששייך לבנו, ואין לאב זכות לקחת
ממנו, ויעו"ש בכמה דינים כה"ג, וכתב בזה הדינים כיד ה' הטובה עליו.

ועתה נזכרתי בהא דנשאלתי בתחילת חודש אלול תשפ"א בבחור ישיבה
שהוריו גרים בחו"ל ומפני פחד הקורונה אף שהוא מחלים, וחוששים ח"ו
שידבק בצורה קשה שיסים מסיכה בישיבה בשעות הסדרים והתפילות, וכן
הארוחות יאכל לבד בחדרו שח"ו לא ידבק, עקב שמצאו כמה חולים
בישיבה, ואמנם לכאורה דמי להנ"ל שאין חשש להדבקה שכל מי שצריך
בידוד נכנס לבידוד, וגם הרוב היה חולים ואין סיכוי שיחלה עוד, וגם אם
יחלה יחלה בצורה קלה שממילא אינו חייב לשמוע להוריו כיון שאין להם
בזה הנאה ישירה, כל שאין חשש בריאותי ח"ו.

וכה"ג כתב לי הגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א בעמח"ס שו"ת
יעלת חן אב"ד טובה ראייתה עיה"ק טבריא, וז"ל: שלו' וישע רב לכבוד
ידי"נ היר"א שליט"א. מחמת רובי טרדותי לא אוכל להרחיב ואשיב
בקיצור ע"פ מה שקבלתי מגאון וקדוש שליט"א. חיוב כיבוד הורים הוא
מנוי ומוגדר בגמ' פ"ק דקידושין, והיינו צרכי גופם וכיו"ב. שלכן אינם
יכולים לומר לילד איזה חומר ללמוד וכעזה"ד. וכבר נתבאר יסוד זה גם

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

בראשו פ"ק דיבמות. וראה מש"כ בשו"ת יעל"ח אודות שינה בסוכה כאשר אמו בצער. ודון מינה לשאר מילי. ומעתה כיון דהמסכות כמעט אין בהם ממש, וחזינא דכו"ע מגיעים ל"דביקות", ניה"ר שנזכה לקיים "ולדבקה בו", ע"י עסק התורה והתפלה, ודלא כסוגרי בתי כנסיות ובתי מדרשות], ולכן אין הוריו יכולים להכריחו ע"ז, ואמנם מפני השלום ישנה מעט בלישנא דמשתמעא לאפי תרי, והם יחשבו ששם מסכה. ואם הייתי יכול להרחיב בראיות וציונים לפוסקים הייתי עושה כן, וכעת אסתגר בזה. בכל הכבוד הראוי יקותיאל דטבריה עכ"ד.

ואמנם השאלה הנ"ל שנשאלתי הייתה בחודש אלול תשפ"א, ואז שהתפרץ נגיף הדלתא מרן רה"י הגרי"ג אידלשטיין שליט"א אמר היום יום ג' בערב, שיש להזהר בכל כללי הזהירות הידועים עקב המחלה שמתפשטת במהירות כפי איך שידוע וכפי ששמע. ומשו"ה יש להזהר בכל כללי הזהירות, ואמנם כ"ז שיש חשש סכנה, משא"כ הכא שההורים דואגים וחוששים ביותר.

ואמנם ששאלתי להגר"א פרינץ שליט"א בעמח"ס שו"ת אבני דרך ט"ז חלקים בזה"ל: נשאלתי בבחור ישיבה שלומד בישיבה בארץ הקודש, ויש שם בישיבה קצת חולים בנגיף מהזן החדש, והורי הבחור שגרים בחו"ל רוצים שילבש מסיכה עקב שיש קצת חולים בישיבה, האם חייב לשמוע בזה להוריו, או דלמא שסו"ס הרי אין זה מסוכן וכ"ש כולם היו חולים או התחסנו, והסכנה פחות מצויה, וכיון שהוריו גם לא ידעו אם קיים את זה או לא, שפיר לא חייב לשמוע להוריו בזה. כתב לי בהאי לישנא: אם יכול ללמוד תורה עם המסכה מדוע שלא ישמע להוריו בזה.

בייחוד דידוע היום שגם במקומות סגורים ניתן להידבק, וזה אף למחוסנים. אלא א"כ התחסן ממש לאחרונה (או חיסון שלישי).

ולכן וודאי די ש אמת וצדק בדברי ההורים.

ומה שההורים לא ידעו, הרי ישאלו אותו. וכיצד יוכל לשקר להם ? !

אולם אם אינו יכול ללמוד כך תורה, אזי כפי שא"צ לשמוע בקול הוריו עם מי להתחתן (מהרי"ק) ה"ה בזה. אך במידת האפשר ראוי דילמד בשטח פתוח (כמרפסת וכדו') ששם אין חיוב במסכה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

עכ"ד.

ושוב חזרתי ושאלתיו וחזינן מדברי כת"ר שליט"א אף שהיה מקום לדון שיש מקום פחות לחלות למי שהיה חולה מ"מ יש אכתי להשמר ככל ההוראות שהיו פעם בתחילת נגיף הקורונה.

וחזר והשיב לן בזה"ל: המציאות מוכחת שגם חולים לפני יותר מחצי שנה נדבקים.

שמעתי מתלמיד שלי בישיבה גדולה, שבפתיחת זמן אלול כולם הגיעו מחוסנים ואחר בדיקה שלילית.

אולם יתברר שבדרך לישיבה שני תלמידים מחוסנים נדבקו.

ותוך ארבעה ימים הדביקו יותר מעשרים חברים בשיעור. דבר שמוכיח כי גם עם החיסון ניתן להידבק (אלא א"כ התחסן לאחרונה או חיסון שלישי) עכ"ד. ואמנם אכתי י"ל שכ"ז בישיבה של קצת בחורים, אבל בכה"ג שזה ישיבה של מאות בחורים וכל מי שצריך בידוד נכנס לבידוד, ואין חשש חולי, שאינם צריכים ללבוש מסיכה, וכ"ש לא במרחב הפתוח כאשר לאח"כ מכן שמעתי שכן הוריהם דרשו ממהם, וברור שזה דבר לא אפשרי ללמוד כך. ואמנם יש לדון אם יכול לשקר להם ולומר להם שלובש מסיכה, וימצא נוסח אחר לומר להם, שלא יהיה חשש שקר ע"פ רבותיו.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

האם ראוי ונכון להוציא ספר מכתב לספר מערכי השולחן חלק א

בס"ד

אור לכ"ח תשרי תשפ"ב

לכבוד ידידי הגאון רבי נועם ירמיהו שליט"א בעמח"ס שו"ת מערכי השולחן ב"ח, ועוד ידו נטויה, קבלתי ספרו, ע"י מזכה הרבים בתורתו ראש ממלכת התורה "גם אני אודך" ה"ה הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך וש"ס, רחובות.

שלו' וברכה

ראיתי מש"כ כת"ר שליט"א לדון בהקדמה בעמ' 24 ו25 שיש איזה גדולים שנמנעו להוציא חיבורים שלא לשם שמים יעו"ש עוד בדבריו, ואמנם ידוע על גאון עוזינו מרנא ורבנא הבן איש חי זיע"א שבהקדמתו לבן איש חי ולספריו כותב לשם יחוד קוב"ה וכו', וכך ראיתי לעוד כמה וכמה תלמידי חכמים שכותבים כן בספריהם, ואף שיש מקום לומר שכ"ז מרנא זיע"א בדרגתו, ואנן מה נעני אבתרא, אבל לכל הפחות יש מקום לכתוב כן, כדי שעם הזמן יהיה לשם שמים.

ונזכרתי בהגה"צ מזכה הרבים רבי יורם אברג'ל זצוק"ל בעמח"ס בצור ירום על התניא שהרים רבות מבני ישראל, בעבודת ה' ועוד, שהיום היה יומא דהילולא שלו, שהיה לו הרבה הרבה כתבים בתורה ובהלכה וגנו הכל לגניזה כי חשש חס ושלום שכתב איזה דברים שלא לשם לשמים, ואמנם אין זה צריך להיות הנהגתנו, כי אם ח"ו נדקדק בכל דבר לשם שמים, ושיצא המושלם בידינו, נמצאנו ריקים, וכ"ש בדור יתום כזה, ורבותינו למדינו במס' פסחים דף נ' ע"ב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ואמנם מה שהגה"צ רבינו יורם זיע"א נהג כן, הכל לפי גודל מדרגתו הנשגבה, אבל אנחנו צריכים להשתדל לשאוף לדרגת לשם שמים, אבל אין לנהוג כן, ואדרבה ויגבה דרכו בדרכי ה', ולכן אין ח"ו להמנע מהוצאת ספרים, ויהי רצון שנזכה לעוד עשרות ספרים מכת"ר שליט"א, ויזכה כת"ר שליט"א לבריאות אתינה, ולזיווג הגון משורש נשמתו, במהרה.

בברכת התורה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

כמה שיעור הפסק צריך בין הפלטה למאכל

בס"ד

אור לכ"ט תשרי תשפ"ב

לכבוד מזכה הרבים בכל העולם כולו, ראש ממלכת התורה "גם אני אודך"
הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס
יוסף החדש על המועדים וש"א"ס וקבצים.

שלו' וברכה

אודות שאלתו מהו השיעור לבני אשכנז שלא מניחים שום דבר על הפלטה
בלא הפסק, כמה שיעור הפסק צריך שיהיה בין זה לבין הפלטה, כי מצוי
לפעמים שמניחים דבר מאכל כגון קוגל על תבנית חד פעמית, ומרוב
העומס היא נופלת, ושאל כת"ר האם הוא שפיר דמי, ולא מצא בדברי
הפוסקים שמדברים בזה.

ובעזה"י אע"פ שכתבנו בקיצור נמרץ בדיני שהייה וחזרה והטמנה בקונ'
שערי יוסף, אמרתי אשנה פרשתא דא, ואביא הדברים שוב, לברר דבר ה'
זו הלכה.

א. בעיקר דין נתינה בתחילה, מיירי הוא תבשיל שלא שהה בכניסת שבת
על גבי האש, ואפילו שאין בו דין בישול מ"מ עצם זה שנותן אותו בתחילה
לאש גרופה וקטומה הרי הוא נראה כמבשל, אבל מ"מ כל זה שהאש לא
גו"ק אבל אם נתן אפילו חתיכת פח על האש ונותן עליו את הקדירה מותר
לתת לתוך התנור אפילו בתחילה, וכמ"ש במשנ"ב סימן שיח סקמ"א
וצ"ד, וכן הובא דעת הגרשז"א בשש"כ (פ"א הערה קכו) ויעו"ש עוד
בתיקונים ומילואים פ"א הערה קיב.

ב. ולגבי פלטה חשמלית, כתבו הפוסקים לדון בפלטה חשמלית שאין בה
דין נתינה בתחילה כיון שאין דרך לבשל בה, וכ"כ להקל בשו"ת אגרות
משה (או"ח ח"ד סימן עד דיני בישול אות לה) שמותר להניח בתחילה על
פלטה חשמלית שאין בה דרגות חום שונות וש"א"א לבשל עליה תבשילים
יעו"ש. וכ"כ בחזו"ע (שבת ח"א עמ' נו) כיון דסו"ס לא מבשלים עליה ואף
שאפשר לבשל ע"י הפלטה מ"מ רוב ככל העולם לא מבשלים עליה אלא
מחממים עליה ולכן אין לחוש למיחזי כמבשל.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ואולם בס' שבות יצחק (פ"ח) כתב בשם מרן הגריש"א להחמיר בזה כיון שאין הדרך לבשל. וכן כתב בשו"ת אבני ישפה (ח"א סימן פג) שאף אי נימא שפלטה חשיבא גרופה וקטומה מ"מ אסור להניח עליה בתחילה השבת, ובענין הפסק קדירה ריקנית וכתב שם שאין לומר שהפלטה נחשבת כקדירה ריקנית כיון שיש אויר מפסיק בין החוטים המחממים ובין הטס של הברזל שעליו מנוחת הקדירה שהרי כיון דכך בישולו בפלטה וכך היא בנויה הרי זה נראה כמבשל כיון שאין כאן שינוי הניכר בדרך תשמישה של הפלטה גם אם ירצה להשתמש בה ביום חול וכגון לשומר אוכל חם למסיבה ישתמש בה באותה אופן שמשמש בשבת, ועוד כתב שם שאפילו אי נימא שהפלטה חשיבא כקדירה ריקנית מ"מ הרי כתב בפרי מגדים סימן רנ"ג א"א סקל"ג שקדירה ריקנית אמנם נחשבת גרופה אבל לשים לכתחילה בשבת צריכים דוקא לשים על גבי קדירה שיש בה תבשיל ע"ש. וראה בשו"ת אול"צ ח"ב פרק ל' תשובה יג, שמחלק בין מניח במקום שיש תחתיו גופי חימום ללא גוף חימום. [והעירוני דאין זה נפק"מ לדינא בפלטות חשמליות של היום כי אין גוף חימום אחד אלא סלילים לאורך כל הפלטה] ושמעתי פ"א ממרן הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א שהביא כל השמיעות מהאול"צ לגבי פלטה שהדר ביה. [ומ"מ לענין תבשיל יבש דאין בישול אחר בישול ביבש שאני שיש להתיר כן הוא דעת הגרשז"א בס' מאור השבת (ח"ב מכתב כג ב) וכן דעת הגריש"א בס' שבות יצחק (פ"ח).]

אולם בשו"ת יחווה דעת (ח"ב סימן מה) כתב להתיר להניח בשר יבש על הפלטה וכתב להסתמך בזה ע"ז ע"ד המג"א סימן שיח סקכ"ו שדבר יבש מותר להניחו בשבת ע"ג הקדירה ע"ש. אבל ע"ש באבני ישפה שהקשה עליה וכן ראה בס' אדני שלמה שבת ח"א עמ' קפא, וכתב שם שהגאון רבי ראובן שהרבני אמר לו שהרי כיון שיש דרך לפעמים לבשל בפלטה שעדין לא מבושל כל צרכו הרי שיש בזה דרך בישול יעו"ש, וכיון שכן י"ל דיש בזה איסור נתינה בתחילה.

[ג. והנה מדברי האבני ישפה נראה שבענין הפסק קדירה ריקנית, ולא משמע איזה גודל של קדירה, אלא כל שיש הפסק כל שהוא, שיהיה אויר, אבל נייר כסף לבד לא מהני, כן נראה לכאורה, ואני לענ"ד כתבתי.

בברכת התורה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

שני חיובי הגומל בברכה אחת מכתב לשאלות ותשובות ידות הלוי חלק ד

בס"ד

אור לכ"ח תשרי תשפ"ב

לכבוד כ"ק האדמו"ר משבט הלוי, וגאב"ד זכרון מאיר הגאון רבי יוסף בנימין הלוי וואזנר שליט"א בן הגר"ח זצוק"ל שנלב"ע בהאי שתא, ונכדו של מרן פוסק הדור בעל השבט הלוי זצוק"ל.

שלו' וברכה

קבלתי ספרו שו"ת ידות הלוי חלק ד' ע"י האי גברא יקירא ממזכי הרבים בכל העולם כולו, ראש ממלכת התורה "גם אני אודך" הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים וש"ס וקבצים.

וראיתי מש"כ כת"ר שליט"א לדון בסימן יד ביסוד ובדין גדרי ברכת הגומל האם הוי ברכת השבח או ברכת ההודאה, ובאות ד' כתב כת"ר שליט"א לדון האם ניתן לברך ב' פעמים הגומל על שתי חיובים שנסע פעמיים שנסע למקום וחזר מהר האם יברך פעמיים או דלמא שיוצא בפעם אחת שמברך הגומל, וכתב שאם הוי ברכת הודאה הוי כמו ברכת אשר יצר שיכול לברך פעמיים כמ"ש בב"י או"ח סימן ז'.

וכתב שמצא בפירוש תפילות דוד להמלבי"ם פרק קז פסוק כא כב שכתב שנראה ע"פ דברי הגמ' בפרק הרואה שמי שנתחייב ברכת הגומל על שני ניסים חייב לברך על כל אחת בפני עצמה.

וכתב דכה"ג יש להסתפק לגבי קרבן תודה, ולא הבנתי ספיקו דלכאורה ברור לגבי קרבן דהוא ב' חיובים, משא"כ הכא דאינו אלא כעין קרבן תודה, שהרי בחת"ס פסק לדינא שיכול לברך ברכת הגומל בשבת שיש רוב עם, ובע"כ דאינו דומה לקרבן תודה, והבן.

ושוב ראיתי שכת"ר שליט"א כתב ששאל לאביו הגר"ח זצוק"ל והשיבו שסו"ס יכול לצאת בקרבן תודה על ב' חיובים, ודכעי"ז איתא במנחות דף קד ע"ב ואמנם כת"ר פלפל אם גם בתודה, ויצא לחלק אם הפריש קרבן או לא.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ואמנם נראה שכ"ז דוקא על אותו עניין ב' פעמיים, כגון שנסע וחזר, אבל על ב' ענינים שונים, סו"ס החיוב הוא שונה לכאורה.

ומצאתי עתה בזה בספר "שמענו כן ראינו" ובו שו"ת ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בעמח"ס דרך אמונה, ושא"ס ותשובות בכל חלקי התורה, בעמ' שנג שנשאל בזה"ל: יש חולה אחד שנסע לאמריקה לניתוח וכשהגיע לשם הלך לבית הכנסת ורצה לברך הגומל, מישהו אמר לו, איך אתה מברך הגומל, הרי באת בשביל הניתוח, אחרי הניתוח תברך על הניתוח, והשיב זה שני דברים עכ"ד, והיינו דהוי ב' חיובים.

ואמנם שם בהערות שם "כן ראינו" הערה 21 כתב להעיר ממש"כ בהעמק דבר (בראשית לה א) וז"ל: ומכאן יש ללמוד שמי שאריע לו צרה ונמלט ממנה ונצרך להביא תודה או לברך הגומל, ועד שלא הגיע לזה אירע לו צרה אחרת, אין לו להביא תודה או לברך הגומל עד שיהיה ניצל גם מאותה צרה שהוא נכנס שנית עכ"ד וכע"ז עולת תמיד סימן ריט יעו"ש עוד במה שציין בזה.

וכיון שכך נראה שא"ש שיוצא על ב' חיובים בברכת הגומל או בברכת תודה אחת. ויש עוד להאריך בזה, ולעת עתה קנה עמד במקומו.

ממני הצעיר והקטן באלפי ישראל

יוסף אביטבול

פה עיר התורה והחסידות בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

האם שביעית בזמן הזה דאורייתא או מדרבנן מכתב לחוברת דיני שמיטה

בס"ד

אור לכ"ז תשרי תשפ"ב

לכבוד האי גברא יקירא ממזכי הרבים בכל העולם כולו, ראש ממלכת התורה "גם אני אודך" הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים וש"ס וקבצים.

שלו' וברכה

קבלתי באימייל החוברת הלכה יומית ומשנה יומית, ונתחבר ההלכה יומית מאת הגאון האדיר רבי נתן גוטליב שליט"א, ויו"ל ע"י מוסדות קרעטשניף בעיר רחובות, ובסיוע מכון כוננת מאז, בראשות כת"ר שליט"א. ויש בזה זיכוי הרבים עצום, ללמד את העם הלכות שמיטה, ובזכות זה נזכה לביאת משיח צדקיננו. וכדהארכתי בזה בכמה דוכתי ואין כאן מקומו.

וראיתי שכתב שם לדון בהלכה ב' שכיום שאין היובל נוהג נחלקו הראשונים האם יש איסור מה"ת או רק מדרבנן, ואמנם שייך לציין שיש עוד שיטה שהוא רק מידת חסידות כן הוא דעת הרז"ה בעל המאור בגיטין פרק השולח וכמו דס"ל לראב"ד קודם שחזר בו, והובאו דבריו בספר התרומות שער מה סימן ד', ובשו"ת הרשב"ש סימן רנח יעו"ש, וכן הוא דעת המאירי בספר מגן אבות סימן טו יעו"ש באריכות וכן נראה מדברי המאירי בבית הבחירה למסכת גיטין דף לו ע"ב יעו"ש, ובדרך אמונה שמיטה ויובל פ"ט אות יז הביא דעת הרז"ה וכתב בציון ההלכה שם שכן דעת הרז"ה והראב"ד וכתב שדעת הרז"ה היא דעת יחדיאה ואין לסמוך ע"ז כלל עכ"ד, ואולם נעלם מעיני הראשונים וכמו שתפס עליה בילקו"י שביעית עמ' קג. ויעו"ש במה שהאריך בזה.

ואמנם לדינא נקטו בפוסקים ששביעית בזמן הזה אינה אלא מדרבנן, בשו"ת מהרשד"ם חיו"ד סימן קצב, ובשו"ת המבי"ט ח"א סימן סד ובשו"ת מהרי"ט ח"ב חיו"ד סימן נב ובשו"ת שמן המר חיו"ד סימן ד' ובשו"ת פרי הארת ח"ג סימן ד' ומהרי"ט אלגאזי שבתשובה שבסוף ספר דברי שלום דף כד ע"ב, וכן בספר התרומות שער מה כתב שדעת הרמב"ם דהוי מדרבנן, וכן כתב בשו"ת נחשפה בכסף ח"א סימן ד' ובשו"ת שער

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

המים סימן ו' ועוד, וכן כתב בחזו"א שביעית סימן ג' סק"ח, ובפסר שבת הארץ במבואר ובילקו"י שביעית עמ' פז ששביעית מדרבנן וממילא מכל הספיקות אזלינן ספיקא דרבנן לקולא, וכן נקט הגר"מ גרוס שליט"א בספר שדה מרדכי עמ' קג יעו"ש באריכות, ואמנם שם הביא שיש מחירים שלכמה הלכות אומרים שדינה כדאורייתא, וציין שם עוד למש"כ הגר"ש וואזנר זצוק"ל בשו"ת שבט הלוי ח"ב סימן קצז אות ג' שביאר שאע"ג ששביעית בזמן הזה מדרבנן מ"מ החמירו בהא חז"ל כדאורייתא יעו"ש בכ"ד במה שהוכיח כן, ויש עוד להאריך בכ"ז.

בייקרתא דאורייתא

החותם למען לומדי התורה ועמליה, המפיצים דבר ה' זו הלכה.

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

פה העיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

בעניין מש"כ בדין כל תגרע בה' סלעים בפדיון הבן – מכתב הרה"ג

בנימין ראובן שלזינגר שליט"א

על מה שנתפרסם במן הבאר 18, הערת כת"ר על דברי הג"ר יצחק שלמה בלוי שליט"א, מצו"ב מה שהשיב בזה. נשמח לדמוע בזה דברים! יישר כחכם!

מצינו שתי אופנים במצוות שמקיים רק חלק מהמצוה שיש מצוות שאמרינן בהם שחלקי המצוה מעכבין זה את זה ואם לא עושה כל המצוה אלא חלק ממנה לא עשה כלום, ויש מצוות שכשעושה חלק מהמצוה אע"פ שאין לו קיום שלם של כל המצוה אבל יש לו עכ"פ קיום מצוה של החלק הזה שבמצוה שכן עשה, דוגמא לדבר שבברכות שבברכת המזון יש מחלוקת גדולה ועצומה האם מעכבין זה את זה ואם אינו מברך כל הג' ברכות לא עשה כלום או דלמא שאינם מעכבין זה את זה ואם בירך חלק מהברכות יש לו בזה קיום מצוה בחלק הזה, למשל במצות ד' מינים כו"ע סברי שמעכבין זה את זה ובפחות מד' מינים לא עשה כלום (ןמה שמוזכר בשו"ע שגם אם יש לו רק ג' מינים וכיו"ב יטלם לזכר זה ענין אחר שאינו נוגע לדברנו), אגב לענין מצות ברכת כהנים שיש בה שלוש ברכות אתא בתוספתא מנחות פרק ו' הלכה ו' שהג' ברכות שבברכת כהנים מעכבין זה את זה ופירשו כמה אחרונים שילפינן ודרשינן זאת מקרא דכה תברכו דוקא באופן הזה שמברך כל הג' ברכות שבברכת כהנים אז יש לו מצוה ובפחות מזה לא עשה כלום, והנה למשל בחטאת שצריך לתת ד' מתנות מהדם על המזבח איתא שגם במתנה אחת כיפר דהיינו שאין הד' מתנות מעכבין זה את זה,

כל אריכות הנ"ל הוא בשביל להגיע לסיכום שאיסור כל גרע עובר בין אם עשה חלק מחלקי המצוה המעכבין זה את זה בין אם עשה חלק מחלקי המצוה שאין מעכבין זה את זה, ולענין כשאין מעכבין זה את זה הביאור הלכה כבר הביא הריה שגם בכה"ג יש כל תגרע עי' ביאור הלכה סוף סי' ל"ד שהוכיח כן מהדין שהנותן בחטאת פחות מד' מתנות עובר בכל תגרע אע"פ שאינם מעכבין זה את זה, ומאידך יש ראייה ברורה שגם במעכבין זה את זה יש כל תגרע אם עשה רק חלק מהמצוה מהא דאיתא בספרי פרשת ראה הנוטל פחות מד' מינים עובר כל תגרע אע"פ שמעכבין זה את זה -

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ראיה זו הביא הטוי אבן בר"ה דף כ"ח נמצא שבין בכה"ג שלא מעכבין זה את זה בין בכה"ג שכן מעכבין זה את זה יש איסור בל תגרע בעושה חלק מהמצוה (ובדרך אגב יש להדגיש מה שאומרים האחרונים וכן מוכח במ"ב בשתי מקומות שאם אינו עושה המצוה כלל לא עובר בבל תגרע ורק כשעושה חלק מהמצוה והחלק השני של המצוה אינו עושה על זה נאמר איסור בל תגרע אבל כנ"ל כשעושה חלק עובר בל תגרע בין במצוה שחלקי המצוה מעכבין בין במצוה שחלקי המצוה אינם מעכבין זה את זה

ואחרי כל ההקדמה הארוכה הזאת רציתי לשאול מה הכוונה במה אמר הגאון הנ"ל שכן שבד' סלעים לא קיים המצוה אין בל תגרע, וגם מה שהביא שיש בפדיון הבן חוב ממוני גם כן לא הבנתי כל כך למה זה משפיע לענין שלא יעבור בל תגרע הרי סוף סוף לא גרע מצות פדיון הבן משאר מצוות אפילו שיש בה תוספת דין שזה גם חוב ממוני אבל יש בו קיום מצוה ככל המצוות וראיה שמברכים על זה ברכת המצוות ואם כן למה החוב הממוני יגרום שלא יהיה בזה בל תגרע

אלא שיש טעם אחר צדדי שלא יעבור בל תגרע - ואולי זה היה כוונת הגאון הנ"ל - שכיון שיוכל בהמשך להשלים המצוה כשיוסיף לתת עוד סלע לכהן ממילא לכן אין בל תגרע שהרי בידו להשלים המצוה כשיתן סלע נוסף לכהן אלא שלפי סברא זו אם באמת לא נתן סלע נוסף לכהן במזיד לכאן יש לדון שיעבור בל תגרע

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

הוספה לבאר התורה קלח

בדברים דשדר לן על ריבית

כתב לן הגאון רבי חיים יוניאן שליט"א בית הוראה אש חיים

בעניין היכא שהבליע לו המתנה במכירה, ולא נתן לו המתנה, הנה י"ל, דהכל תלוי במנהג המדינה אם מחזירים באופן זה או לא, שהרי היא מתנה התלויה במקח דאם לא היו מבטיחים ליתן לו המתנה לא היה קונה, כיעויי' בחו"מ סימן רלב ס"ו, ובכ"ד בסי' רכח ורכט, ומלבד זה יש לדון אם יש בו משום מחוסרי אמנה, דהלא אם הבטיחו ליתן לו מתנה מועטת ולא נתן יש בו משום מחוסרי אמנה, ואמנם אתרוג הוא מתנה מרובה, אולם הרי כל הטעם דבמתנה מרובה אין בו משום מחוסרי אמנה הוא משום דלא סמכא דעתיה שמקבל שיתן לו הדבר, אולם כאן לא שייך לומר הסברא שלא

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

מכתב לבאר התורה קלו מאת הרה"ג יהודה בן דוד שליט"א עורך הקובץ

משנת יוסף

לכבוד ידידי רבי יוסף אביטבול שליט"א

מח"ס "שערי יוסף" "שיח יוסף" "באר התורה" "באר ההלכה" ועוד

שלום רב וכט"ס

במש"כ כת"ר בבאר התורה (גליון קלו) בענין לימוד בליל הושע"ר כשביום לא יוכל לישון בסוכה, ושם (עמ' 56 והלא') חקר האם שרי להכניס עצמו לאונס, ועי' בזה להלן.

ללכת לשיעור תורה כשיודע שבמהלכו ירדם מחוץ לסוכה הנה נשאלתי בכיו"ב במי שחפץ ללכת לשיעור תורה בביהכנ"ס, אך דע עקא שרגיל להרדם באמצע השיעור או בסופו, האם יכול ללכת לשיעור בסוכות כהרגלו אף שירדם מחוץ לסוכה.

לצאת לטיול בסוכות כשלא יהיה לו סוכה לאכילה ושינה

והנה כעיי"ז מצינו שדנו הפוס' לגבי מי שחפץ ללכת לטייל בחוה"מ סוכות, האם עיי"ז מפקיע עצמו מחיוב סוכה, ומכניס עצמו לגדר הולכי דרכים. ומרן זיע"א ביחו"ד ח"ג (סי' מז) ובחזו"ע סוכות (עמ' קסו והלא') כ' שאינם רשאים להפקיע עצמם ממצות סוכה, וחייבים לאכול סעודות קבע בסוכה. (ורק לסחורה וכד' מותר). וע"ע בקובץ משנ"י (גליון חגי תשרי תשע"ו, סי' יא) שכ' להשיב בזה על דברי חוט שני שהקל בזה, וכ' לתלות זאת במח' ראשונים, ושספק דאו' לחומר. ע"ש.

ולפי"ז לד' מרן זיע"א ודעימיה, בהולך לשיעור תורה ויודע שירדם בשיעור שגם אח"כ אין צד של פטור, לכאו' אין מקום להקל. ואף לד' המתירים, י"ל דרק שם שיש לו אח"כ 'פטור' התיירו, אבל בנ"ד דבשיעור תורה אין לו פטור משינה בסוכה, מודו דאין להקל.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

אולם בלומד בליל הושע"ר י"ל דלא מבעיא לדעת המתירים לצאת לטייל, דשרי דיש לו פטור של מצטער. אלא י"ל דאף למרן זיע"א ועימיה דאוסרים למטיילים לאכול חוץ לסוכה, י"ל דרק שם משום שאינם בגדר הולכי דרכים וממילא לא נכנסים לגדר של הפטור, אבל בלומד בליל הושע"ר שנכנס אח"כ לפטור של מצטער, י"ל דמודו דשרי. (ובזה מיושבת הערת הרה"ג עמנואל מולקנדוב מהא דפשיטא שאין לאדם ללמוד עד שעה מאוחרת ולמחרת יפסיד זמן ק"ש, דהתם למחרת אין לו פטור מצטער וחייב הוא בק"ש בזמנה, משא"כ הכא שלמחרת יש לו פטור של מצטער.)

שוב הראוני שמו"ר הראש"ל שליט"א בילקו"י הל' ד' המינים והושע"ר (עמ' תתב) כ' שמותר להשתתף בלימוד בליל הושע"ר אף אם יודע שירדם במהלך הלימוד או התפלה חוץ לסוכה. ע"ש. וא"כ כ"ש דבנ"ד שאז יהיה לו פטור ללכת לישון לכתחילה מחוץ לסוכה דשרי.

לימוד ליל הושע"ר או שינה בסוכה

אלא דאף אם מותר לו ללכת ללמוד ואח"כ יישן מחוץ לסוכה, יש לדון האם עדיף לעשות כך או רק מותר. ולכאוי' יש לדמותו למש"כ הרדב"ז ח"ד (סי' יג [אלף פז]) במי שנאסר בבית האסורים ויכול לצאת ליום אחד בימות השנה באיזה יום יבחר, וכ' שראה למי שכ' דעדיף יוה"כ ואח"כ החליפו ביום הפורים משום מקרא מגילה ופרסומי נסא דבעי' עשרה. ואיהו כ' דאנן קי"ל דאין מעבירין על המצות ואין חולק בזה כלל הלכך המצוה הראשונה שתבא לידו שא"א לעשותה כשהוא חבוש בבית האסורים קודמת ואין משגיחין אם המצוה שפגעה בו תחלה היא קלה או חמורה שאי אתה יודע מתן שכרן של מצות וזה פשוט מאד אצלי. עכ"ד. וכן הביא ידי"נ הרה"ג רבי שמעון ללוש שליט"א שם (עמ' 59). ועי' בילקו"י שביעית (מהדו' תשע"ו, עמ' קיט) מש"כ בזה, ובילקו"י שבת (כרך א ח"ד עמ' תרנט), ולמש"כ שם ליישב קו' החכ"צ ע"ד הרדב"ז (ממנחות מט.) דלא אמרי' אין מעבירין על המצוות אלא במצוות שקולות, אבל שאינם שקולות מעבירין על המצוות, א"כ כ"ש בנ"ד שגם מקדים וגם

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

מקיים את המצווה הגדולה, דת"ת כנגד כולם. וע"ע בילקו"י סוכה (עמ' קכח) ובשלחן המערכת ח"א (מע' האלף אות קנח) שכ' לדון האם אמרי' אין מעבירין על המצוות גם שעי"ז יצטרך לעבור על לאו. (וע"ע בשלחן המערכת ח"א מערכת אין מעבירין על המצוות, ושם אות קמח כ' שאפי' על מצוה קלה מפני מצוה חמורה, ואף שבקימומו את הקלה יתבטל לגמרי מקיום המצוה החמורה.).

וידי"נ הנ"ל הוסיף עוד בגליון קלז (עמ' 39) דכעי"ז מבואר בב"י (או"ח סי' רמד ס"ו) שכ' "ומיהו אפשר דבשעת קנייה שרי דהא לא עביד איסורא ולכי מטי שבת כיון דכבר קנוי הוא שרי להשכיר לו גוי בקיבולת לקבל לו המכס משום פסידא". ע"ש.

צד היתר ללכת ללמוד אף שיודע שבמהלך שיעור ירדם

אלא דיש מקום לומר דכל האיסור בהלכי דרכים למאן דאסר, וכד', הוא רק בהולך לישון ולאכול שבידיים עובר על אכילה ושינה מחוץ לסוכה. אולם בהולך לשיעור שאינו הולך לישון אלא הולך לשיעור ונאנס ונרדם, אף שיודע שירדם יהא מותר. דהוא נוהג כמנהגו וכענין "תשבו כעין תדורו", ומה שנכנס אח"כ לאונס אין זה בידו. ויל"ע בזה עוד.

שו"ר בחזו"ע סוכות (עמ' רד) שהביא כעין סברא זו משו"ת משנה הלכות חט"ו (סי' קצד) שכ' שהלומד בביהמ"ד בסוכות ונרדם בתוך לימודו א"צ להעירו. כיון שאין בזה חשש איסור, שזה בכלל תשבו כעין תדורו, שכך דרכו בכל השנה שנרדם בתוך לימודו, ומיד מתעורר וחוזר ללימודו. ע"ש.

והראוני שבילקו"י הל' ד' המינים והושע"ר (עמ' תתב) כ' שמותר להשתתף בלימוד בליל הושע"ר אף אם יודע שירדם במהלך הלימוד או התפלה חוץ לסוכה. ע"ש. וזכיתי לכוון לכמה מדבריו. וא"כ ה"ה בנ"ד.

וידי"נ הרה"ג רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א הראני שכ"כ להדיא הגרא"ד אוירבך זצ"ל בספרו פתחי אברהם מועדים (הל' סוכה סי' א אות ה) שכל שלא עושה מעשה שינה אין צריך להמנע מכך, אבל אם מרגיש שעומד ליפול עליו חבלי שינה ומניח ראשו על השלחן כיו"ב, אז חשיב

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

כמעשה של ביטול מצות סוכה ואסור. וכשנופלת עליו שינה אף שיושן כ שעה שלימה אין בכך כלום, דאין בשינה כזו שם "מעשה דירה" אפי' לשינת עראי. ע"ש. ותאזרני שמחה.

כהן להכנס לבית שיש בו גוסס

והרה"ג רבי מאיר פנחסי שליט"א העירני דאין אדם רשאי להכניס עצמו לאונס, כמו שמצינו בשו"ע גבי כהן שאין רשאי להכנס לבית שיש בו גוסס. ומלבד שיש מקום לחלק דהתם אין היתר של תשבו כעין תדורו, וכאן דינן דין של תשבו כעין תדורו י"ל דשרי וכמשנ"ת.

הנה בב"י (יו"ד סי' שע) הביא דמקור איסור כהן להכנס לבית שיש בו גוסס אינו משום שמא ימות, אלא משום שהפס' ריבה את הגוסס לטומאה, משום דכתיב (ויקרא כא, ד) "להחלו". ופירש הלבוש ד"פירושו עד שעה שיחלה וימות בה דהיינו גוסס". ועוד שבחזו"ע אבלות ח"ב (עמ' כא) (והלא') כ' דאף למרן השו"ע אינו אסור מדינא אלא לחומרא. ע"ש. וא"כ נמצא דמבואר שם דמדינא מותר להכניס עצמו לאונס. (וע"ש בח"א עמ' פג, דכהן הנמצא עם גוסס יחידי, אם הגוסס בהכרה לא יצא ואם אינו בהכרה צריך לצאת. ולפמ"ש"כ בח"ב י"ל דשרי להשאר אף באינו בהכרה. ויל"ע בזה.)

האם בנ"ד מועיל למנות שומר להעירו

ולכאור' י"ל שיועיל שימנה שומר שיעיר אותו אם ירדם, אולם הרה"ג מאיר פנחסי שליט"א העירני שבגמ' סוכה (כו.) אמרי' "תנו רבנן אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה, ואין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה. מאי טעמא., אמר רב אשי גזרה שמא ירדם. א"ל אביי אלא הא דתניא ישן אדם שינת עראי בתפילין, אבל לא שינת קבע, ליחוש שמא ירדם. אמר רב יוסף בריה דרב עילאי במוסר שינתו לאחרים. מתקיף ליה רב משרשיא ערבך ערבא צריך. אלא אמר רבה בר בר חנה אמר רי"ו במניח ראשו בין ברכיו עסקינן. רבא אמר אין קבע לשינה." ומבואר דגבי שינה חוץ לסוכה אמרי' דלא מהני שומר.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

מתי מועיל שומר ומתי לא

ולכאור' צ"ב מהו שאמר רב משרשיא ערבא ערבא צריך, ופירש"י "שמא אף הוא ישכב וישן". ומ"ש הכא מכל מקום דמהני שומר, ואמאי לא נחשוש בכל מקום שירדם .

ובאמת מו"ר הגר"י זילברשטיין שליט"א בחשוקי חמד (ברכות ד:) הביא שחמיו הגריש"א זצ"ל העיר זאת דהרי מצינו לגבי שבת אין קורין לאור הנר שמא יטה, ואם יש אחר עמו אפי' אינו קורא ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה מותר. (יעויין שו"ע סימן ער"ה סעי' א-ג), ולא חיישינן שמא ירדם.

ולכאור' י"ל (לרב משרשיא בקו', ולרי"ו אף בתי') דרק כאן דהוא חשש אמיתי חיישי, אבל בדבר שאינו חשש אמיתי אף בדאו' מהני שומר. ועל כן בשמא יטה, שאינו חשש אמיתי, דאל"כ לא היו צריכים רבנן לגזור, וכן באכילה חצי שעה קודם התפילות וקודם ק"ש, מהני שומר, משא"כ בשינת עראי שלהו"א הוא חשש אמיתי שימשך בשינה, שהרי הוא ישן ולא יוכל למנוע מעצמו המשך השינה, לא מהני שומר. (אולם למסקנא לדעת רבא שנפסק להלכה, לא מהני שומר בשינה חוץ לסוכה כי שינת עראי אסורה בפנ"ע גם אם לא ימשך).

ועי' בערוך לנר ובשפת אמת (סוכה שם) ובחשוקי חמד הנ"ל מש"כ בזה. ולפמש"כ דכאן שהוא חשש אמיתי שאני, כמדומה שהכל אתי שפיר. (והערוך"נ כ' בהו"א דאם מעמיד ב' שומרים לא חיישי' לשמא ירדמו שניהם. ע"ש. ולכאור' למסקנא יועיל לישן עם תפילין. וילע"ע).

ועכ"פ להלכה הביאו הרי"ף (יב. מדפיו) והרא"ש (סי' יד) רק את תירוץ רבא, ולרבא שינת עראי עצמה אסורה מחוץ לסוכה, ולא מועיל בזה שומר (דאף אם יעירו כבר ישן שינת עראי חוץ לסוכה). וכן פי' המ"מ (סוכה פ"ו ה"ו) את ד' הרמב"ם, וכן פי' הב"מ (סי' תרלט). [ופשטות היה נראה דשינת עראי חוץ לסוכה אסורה היא מדאו'. וכן הביא בילקו"י ד' המינים (עמ' תג ד"ה וע"ע) מסידור רש"י ומחזור ויטרי. אולם בחזו"ע סוכות (עמ' רא) הביא מהרשב"ץ (ח"א סי' ק) שהוא מדרבנן. ועי' שפ"א (סוכה

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

(שם). ומ"מ היה מקום לומר שהיא אסורה מצד עצמה ולא משום חשש שמא ימשך, אולם בתשב"ץ שם כ' שהוא מחשש שמא ימשך. ועי' בחזו"ע שם (עמ' רד) שהשאר דבריו בצ"ע.]

ובס' דף על הדף (סוכה שם) הביא שהגר"ז (בקו"א לסי' תלא) העיר מכאן על הפוס' דמהני שומר ללמוד לפני בדיקת חמץ, וכתב דצריך לחלק. ושהערוך השלחן (סי' רלב סעי' יז) כ' דרק בתפילין וכיו"ב לא מהני שומר דגם שינת קבע לזמן מועט אסור בהם, אבל לענין מנחה כשיש עוד הרבה זמן שפיר י"ל דמהני שומר. אולם לפמשנ"ת דלמסקנא לא מועיל שומר בשינה חוץ לסוכה כיון שאף שינת עראי בו אסורה מצד עצמה. בתפילין יועיל שומר, כיון שאין שינת עראי בו אסורה, משא"כ בשינה חוץ לסוכה.

ועי' בריטב"א (שם) שכ' "ויש למדין מכאן שהנודר או הנשבע שיעשה דבר בחצי הלילה שאין לו לישן עראי קודם לכן שמא ירדם באותה שעה ולא יעשה מצותו. וליתא, שאין אומדין כן אלא בדבר שהוא אסור בגוף השינה כשיאריך בשינתו כהני דהכא, אבל בנשבע זה שאין השינה אסורה לו כלל אלא שצריך לעשות מצותו באותה שעה אין לנו למונעו קודם לכן משינה, מפי מורי נר"ו."

האם שומר מועיל בדאו'

והרה"ג רבי מאיר פנחסי שליט"א הראני שבאג"מ (או"ח ח"ד סי' צט) מבואר דמהני שומר אף בדאו'. ושבשו"ת אור לציון ח"ב (פט"ו ה"א וה"ח) כ' דרק בדרבנן מהני שומר אבל בדאו' לא מהני. (ומש"כ שם ששומר לא הוזכר בראשונים, הנה שומר נזכר בגמ' גבי שמא יטה, וגם גבי שינה בסוכה ובתפילין, ולפמשנ"ת רק בסוכה שהוא איסור בעצם השינה פשטה הגמ' דלא מהני, וכן מבואר בריטב"א הנ"ל, ש"מ דבשאר דברים מהני. וע"ע בהליכות עולם ח"א (עמ' רנב והלא').

ועי' בילקו"י איסור והיתר ח"ג (עמ' שלז) מהגרעק"א דלא מהני שומר לשניים שאוכלים בשולחן אחד בשר וחלב, ולא אתי עלה מחמת שהוא איסור דאו', אלא מחמת ששירה זו צריכה להיות בלי שתזוז מחשבת השומר מהשמירה. (וכן הוא בילקו"י ספיה"ע עמ' תשמה). ומש"כ שם

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

שבהליכו"ע הנ"ל סיים ששומר לא מועיל גבי מנחה, י"ל דמש"כ שם הוא רק למטוניה דהפתה"ד שהביא שם. ויותר נראה דהתם לא יועיל השומר דכיון שחושש שישתכרו, לא יועיל שהשומר יזכירם להתפלל, דאז יהיו כבר בשכרותם. משא"כ היכא דאין חשש שישתו לשכרה. אולם מלשון ההלכה שם לא משמע כן. וילע"ע בזה. שו"ר שבילקו"י (או"ח סי' פט הע' מה, ומהדו' תשפ"א הע' מו) כ' כן ע"ד ההליכו"ע דנראה דבסעודה שאין שותים בה משקאות חריפים מהני שומר. וע"ע בדין העמדת שומר בשו"ת יבי"א ח"ג (או"ח סי' כב אות ב), וח"ה (סי' כב אות ג). ובילקו"י ספיה"ע ושבועות (עמ' רפ והלא', ועמ' תרנו והלא').

אם הגיע לשיעור ונרדם האם צריך להעירו

והנה אם אדם הגיע לשיעור ונרדם, כ' הבא"ח (האזינו הל' ח) "אפי' שינת עראי אסור לישן חוץ לסוכה, לפיכך אם רואה אדם חבירו בבית הכנסת מתנמנם בעת קריאת ס"ת וכיוצא צריך לעורר אותו". והגרשז"א בהליכו"ש (עמ' קסו) כ' דא"צ להקיצו דבשינתו הוא בכלל שוטה הפטור מן המצוות. וכן פשיט"ל למשנה הלכות הנ"ל שא"צ להעירו דהוי תשבו כעין תדורו. אולם מרן זיע"א בחזו"ע סוכות (עמ' רא והלא') כ' לבאר שאף בשינתו הוא מחוייב במצוות, ושלכן יש להעירו, ובפרט אם ידוע שהוא מקפיד על שינה בסוכה, וקרוב לודאי שישמח שיעוררוהו. [ובגוף ההלכה כ' "הרואה את חבירו שנרדם לאונסו חוץ לסוכה, טוב להקיצו ולעוררו בנחת שילך לישן בסוכה"]. וע"ע בילקו"י סוכה (עמ' תשכו והלא').

מו"מ האם מותר להכניס עצמו לאונס לפטור עצמו ממצוה

ולעיקר מש"כ כת"ר להוכיח משו"ת יד אליהו מלובלין (ס"ס ו ד"ה אבל נלע"ד), דשרי להכניס עצמו לאונס, הנה שם כ' כן רק גבי תפלה בציבור וברהמ"ז בלא זימון, שאינו עובר איסור, (ובתפלה בציבור לשון השו"ע רק "ישתדל". ואף שביד אליהו כ' דמי שיכול להתפלל במנין ומתפלל ביחיד עושה עבירה, מ"מ מודה דכשאין בידו להתפלל במנין יש לו פטור ואין עליו שום חיוב).

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

ומה שהבאת משו"ת משנה הלכות ח"ג (סי' לז) שאין אדם חייב לעקור דירתו למקום שיש בו שופר ואתרוג, לכאור' יש לחלק דהתם הוא לא מכניס עצמו לאונס, אלא הוא נמצא במצב של אונס, בזה לא חייבוהו, אבל להכניס עצמו למצב זה, וכגון לעקור דירתו למקום שאין בו שופר ואתרוג י"ל דאסור. ועוד דהתם הוא ביטול מצות עשה בשוא"ת, משא"כ כאן שהולך לישון מחוץ לסוכה שהוא בקום ועשה.

העולה מן האמור

1. אין לאדם לצאת לטייל בסוכות אם לא יהיה לו מקום לאכול סעודות קבע ולישון. ואף אם עבר ויצא לטייל אסור לו לאכול סעודת קבע ולישון אפי' שינת עראי חוץ לסוכה.
2. מותר לאדם ללכת ללמוד בליל הושע"ר אף שיודע שלמחרת היום לא יוכל לישון בסוכתו, ויהיה בגדר מצטער הפטור מן הסוכה (מפני רעש הילדים וכד').
3. אין לאדם לישון אפי' שינת עראי חוץ לסוכה, ואפי' אם מעמיד שומר שיעיר אותו מיד כשירדם. (ואפי' אם יעמיד כמה שומרים לא מועיל).
4. החפץ ללכת ללמוד בסוכות מחוץ לביתו או לשמוע שיעור ויודע שבמהלך הלימוד או השיעור ירדם, יש לצדד דמותר כיון שאינו הולך לישון אלא נאנס ונרדם.
5. מי שהגיע לשיעור ונרדם טוב להעירו בנחת, ובפרט אם יודע שישמח בכך שיעירוהו.

פירות הנושרים

מועיל להעמיד שומר על עצמו שלא ישכח מצוות או איסורים, אף בדברים שהם מדאו'. ובתנאי שאין הדבר מצריך שהשומר לא יסיח דעתו כלל מהשמירה, וכגון בשינה חוץ לסוכה שברגע שנרדם עבר על שינת עראי חוץ לסוכה אף אם יעירוהו מיד, וכן באכילת בשר וחלב על שולחן אחד שברגע אחד יכולים להכשל באכילה בלא שימת לב השומר. וכן לא מועיל שומר להזכירו מצוה כשיש חשש שישתכר ואז לא ישים ליבו לשומר.

קובץ באר התורה (קלט) פרשת נח

בברכה רבה

שיזכה להפיץ מעיינותיו עוד חוצה ולהגדיל תורה ולהאדירה

ושלא תצא תקלה מתחת ידי כת"ר

יהודה בן דוד

ירושלים